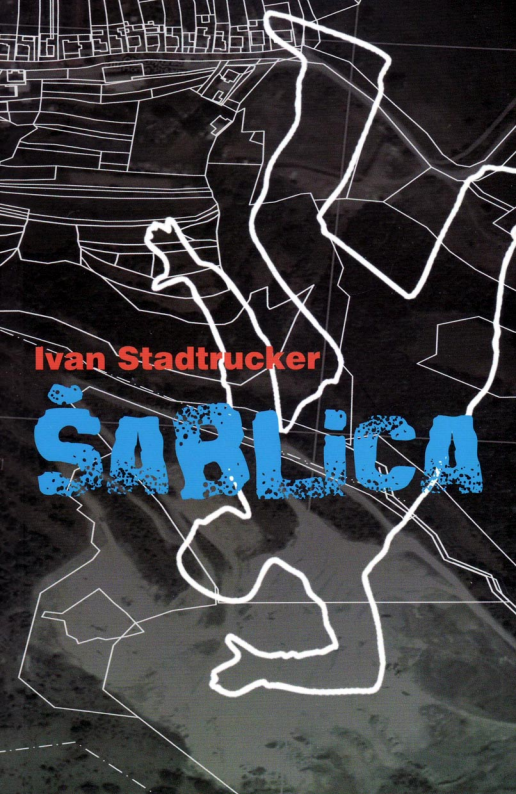

An aerial photograph of a landscape, possibly a coastal area, with a white line tracing a path or boundary across it. The path starts from the top left, goes down, then loops around the right side, and ends at the bottom. The background shows various land features, including what looks like a body of water at the bottom and some built-up areas at the top.

Ivan Stadtrucker

ŠARLICA

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Ivan Stadtrucker

ŠABLICA

(Príbeh muža prezývaného
Inseminátor)

Copyright ©Ivan Stadtrucker, 2012
Cover design © Svetlana Justiniánová
© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov

© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR

Ivan Stadtrucker: Šablica (Príbeh muža prezývaného Inseminátor)
Jazyková redaktorka: Božena Rolková
Sadzba: Hana Fašungová, www.vasgrafik.sk
Tlač: P+M Turany

ISBN: 978 - 80 - 8061 - 627 - 4

Čitateľa prosím, aby text čítal pozorne; možno sa mu podarí objaviť ten moment (tú situáciu), v ktorom bolo o mojej smrti rozhodnuté, pretože ja som naň neprišiel. Keby sa mu to podarilo, rád by som ho pozval na kávu a na drink a bol by som mu neskonalé vďačný, ak by mi svoje zistenie prezradil. Keby taká možnosť existovala, ale neexistuje!

Hanke, Saške, Majke
– na pripomenutie času, do ktorého sa narodili –
napísal som tento román.

PRVÝ ZOŠIT

Začiatok konca

Toto sú zápisky mŕtveho človeka.

Kým žijem, tento rukopis sa nesmie dostať nikomu do rúk. Ak sa dostane, znamená to, že je už po mne. Že som sa zmárnil. Alebo, čo je pravdepodobnejšie, že ma odrovnali – pre tento prípad spisujem svoje pamäti a zošit ukrývam na bezpečnom mieste. Vie o ňom len jedna osoba.*

V zošite je všetko, čo bolo podstatné pre môj spôsob existencie a čitateľ sám bude môcť posúdiť, či môj osud je dôsledok mojej vlastnej hlúposti a neschopnosti, alebo či som obeťou vonkajších okolností.

K samotným zápiskom iba toľko, že ich píšem po pamäti a že chronologický sled udalostí nemusí byť kalendárovo presný. Môže sa stať (najmä pri simultánných udalostiach sa to stáva), že sa niekedy následok javí ako príčina, alebo naopak.

Keď som sa nečakane vzdialil do zámoria, naše médiá, hlavne televízia a bulvárne noviny, vykydali na mňa kopu nepravdivého a nepodloženého hnoja, ktorým úmyselne zakrývali alebo očisťovali ozajstných darebákov. Nie som a ani som nebol veľkochovateľom bielych koní ani chovateľom tigrov! Nepošpinil som si ruky nijakými smrťami ani privatizačnými projektmi. Nijaké bankovky som nekolkoval, nijaký podnik som nevytuneloval. Na mne sa nik ani po mojej smrti nebude odbavovať! Takúto rozkoš strážnym psom demokracie (za ktorých sa naši novinári pokladajú) nedožičím!

Čítaním týchto riadkov mali by si tí, ktorí ich budú čítať (moji priatelia, moji nepriatelia a tí, čo ma aspoň z videnia poznali) ujasniť, kvôli čomu som niektoré veci urobil a najmä, prečo som niektoré veci neurobil, hoci som ich urobiť mohol alebo urobiť mal.

Pán profesor Ďurovič, ktorého som si zo všetkých pedagógov cenil najviac, mi pred časom povedal, že v živote som trpel zato, že som pre ľudí nebol čitateľný, že sa vo mne nevedeli vyznať.

Už budem čitateľný!

Už sa vo mne vyznajú?

Rukou píšem pre istotu, aby každý cudzí zásah do môjho textu (pridávanie alebo vynechávanie slov) bol okamžite viditeľný. Písať do počítača bolo by pre mňa oveľa pohodlnejšie, ale nemal by som túto záruku.

Po návrate zo Spojených štátov ubytoval som sa v hoteli Luxor a znova som si vybral rohový izbu na najvyššom poschodí. Opäť zízam dolu na parkovisko a tam ďalej na Hron, na železničnú stanicu a na autobusovú stanicu, ktorá je poniže. Ubytovanie v hoteli si predbežne môžem dovoliť a mám za čo jesť aj piť (na čo mi príde chuť). Nevieť však, dokedy budem (môcť) pokračovať vo svojom písaní.

Písaním trávim väčšinu dní.

**Text je presným prepisom rukopisného textu, ktorý som našla ukrytý na dohodnutom mieste v apartmáne Ing. N. N. Do pôvodného textu, pre lepšiu čitateľnosť, vložila som medzititulky. A zámerne som zmenila mená osôb, ako aj názvy inštitúcií, obcí a miest – viedli ma k tomu dobré dôvody. Inak text je pôvodný, nevynechala som z neho ani tie pasáže, s obsahom ktorých hlboko nesúhlasím. (J. G.)*

Nevieť, čo ma čaká

Nepokladám za tragédiu, ak môj text ostane nedopísaný, lebo mi niekto siahol na život. Nebesia len prosím, aby ma to nebolelo. Keď sa to tak vezme, skoncovať so svojím životom bol som rozhodnutý už dávno, a iba, ako sa hovorí, božská moc mi v tom zabránila.

Som vyhorený ako palivový článok v atómovom reaktore. Takto hovorievajú manažéri, ktorých na smrť uštválo privysoké tempo ich života. Môj prípad to však nie je. Ja meliem naprázdno. A z posledného.

Mňa odrovnalo moje životné prostredie. Spôsob života v ňom. A či bol priveľmi nízky a podlý? Možno bol.

No nech je súčasný život akokoľvek zamotaný, isté je len jedno: nebol som vstave sa prispôbiť. Ja viem – zákon prírody platí univerzálne: jedinec, ktorý sa nevie adaptovať na prostredie, v ktorom žije, musí skapať.

Ak dakto, v tom, čo tu napíšem, uvidí príbeh muža, ktorý nenor-

málne ľúbil svoju dcéru, nemôžem mu v tom zabrániť – nech si vidí, čo chce!

De facto nešlo iba o ňu. Tí, čo ma trochu bližšie poznajú, počuli ma často sa pýtať: čo za skurvený život to žijeme?

Keď sa to tak vezme, nemusel by som teraz nikomu nič vysvetľovať. Ale ja just chcem! Chcem zo života odísť s čistým štítom a sám pred sebou (predtým) sa chcem očistiť!

Nemusel som mať takéto problémy. Všetko by bolo teraz inak a, vlastne, nič by už nebolo, nebyť tej mladej učiteľky, čo mi vošla do cesty! Ona je všetkému na vine. Bez nej ešte sekundu podržím nohu na plyne, zapriem sa do volantu a – zbohom ostávajúce! O pár minút náhodní okoloidúci môžu zavolať záchranárom, nech nás prídu zoškrabovať zo zvodidiel.

Sandra si to uvedomovala.

– Chceš, aby sme sa zabili?! – jačala v tej ostrej zákrute poníže Strečna.

– Chcem! – povedal som nazúrený.

– Niéééé! – v predsmrtnej úzkosti vrieskala ako zmyslov zbavená.

Jej hrdelný škrek na mňa neúčinkoval. Felícia akcelerovala a bolo mi jedno, že vzadu spí Betka.

To bolo vtedy.

Teraz, keď bilancujem svoj život, mrzí ma najviac, že som už vtedy zlyhal – vo vzťahu k Betke.

Zošalel som.

Niekedy sa to stáva a človeku je jedno, či seba alebo toho druhého prizabije, zahrdúsi alebo znásilní.

A pritom!

A pritom Betka bola a ostala pre mňa najvyššia hodnota, prisahám, nič cennejšie v mojom živote neexistovalo a neexistuje. Oko, ľadvinu ba aj srdce na transplantáciu by som môjmu dievčatku hocikedy, ešte aj teraz hneď, daroval.

Zachránila ju tá mladá učiteľka. Nielen Betku, pravdaže; postavila sa, tak učiteľsky samozrejme, naprostred cesty a s terčíkom v ruke zablokovala premávku a všetkých troch nás odsúdila na doživotie.

Stiahol som späť nohu z plynu a dupol na brzdu.

V poslednom momente som zastal. Na vozovke ostali po mne čierne pásy a popred karosériu mi prechádzali detváky. Dve dievčatká mi zakývali na pozdrav a jeden chalan mi vyplazil jazyk. Pomaly som prichádzal k rozumu a už som sa nechcel zabiť.

– Ešte že tak, – povedala po pár kilometroch normálnej jazdy Sandra. – Mohol si nás zahlušiť!

– O tom nepochybuj, ak sa budeš snažiť, raz sa mi to určite po-darí! – odvrkol som jej.

V ten večer Betka cvičila na klavíri, Sandra prichystala na večeru lečo s klobáskou a ja som d'akoval Bohu, že sme sa domov vrátili celí a zdraví. Všetci traja. A potom, potom na konci bezsennej noci, už sa rozvidnievalo, som si zaumienil, že už nikdy, nech si Sandra robí čo chce, sa už nepokúsim pripraviť ju o život. Ani ju, ani Betku.

Aj keď si moje baby budú žiť, ako sa im zachce, na ich životy nemám nárok!

Duch Svätý ma osvietil, že som dospel k tomuto poznaniu. Naostatok, deje sa niečo až také svetaborné? Nijaký pankhart, pardon, nijaké cudzoložníatko, na svet, teda do mojej rodiny zatiaľ nepríde. Od Sandrinej drážďanskej aféry sa dištancujem a Sandra nech sa za to, že pogebrila naše manželstvo, kajá pred Bohom.

Deti vždy potrebujú oboch rodičov. A Betka dvojnásobne. Potrebovala otca, ktorý dokáže vygumovať, vymizíkovať vývrtky jej matky, aby sa ona, ešte mladá a hlúpa, nedala na jej zahýbacie cesty.

A ja si svoj život dožijem podľa vlastných predstáv – opakoval som si sám pre seba neustále – a ukončím ho v súlade so sebou.

Predpokladal som, že dáka chápatvá baba sa nájde a keby aj nie, čo už! Nezbĺznim sa preto, budem existovať s dobrým pocitom, že som pre Betku urobil maximum. Že som nežil zbytočne, že som v ťažkých skúškach nezlyhal. Teda, možno nezlyhal, hovorím si dnes – s výnimkou toho nešťastného núdzového pristátia v Prahe.

Nemám ani najmenšiu chuť rozpisovať sa o tom.

Naostatok, písanie mi neprináša úľavu. A ak o niečom vôbec píšem. tak len kvôli vám, priatelia (lebo si myslím, že zopár mi vás ešte zostalo). Nezaslúžim si, keď na Pet'a Šablicu príde reč, aby ste

spomínali na jedného asociála – na väčšieho, než som v skutočnosti bol!

Mimochodom, iste si budete všímať môj rukopis. Nepripisujte veľký význam tomu, že je roztrasený a miestami sa mení. Rukou som už dávno nepísal a aj udalosti posledných dní ma oslabili.

Pochybujem, že o mojom prvom pokuse o samovraždu niekto z vás vie, ale o tom, ako a prečo som odpochodoval na druhý svet, budú na betón hneď vedieť všetci a všetko. A hlavne – každý svoje!

Predpokladám, že aspoň dvaja z vás, ktorých som teraz, po návrate spoza mora, stretol, pobadali, že so mnou niečo nie je v poriadku. A bodaj by bolo, keď som úplne na dne. Ja, ten silný človek, ktorý nikdy neplakal a nemal strach.

Pridlho som existoval za hranicami svojich ľudských možností. Nepoznám nikoho, kto by na mojom mieste dokázal to, čo ja!

Čo konkrétne?

Aby bol tolerantnejší ako ja!

Viem, že pre niektorých kamošov to boli idiotiny, čo som robil. Boli! Život ma k nim donútil a ja, postupom času, som si zvykol na svoju chorobnú chápavosť.

Dnes mi je jasné, že to bola empatia patologická, no ja som ju vtedy pokladal za jediné východisko! Preto mi moja uznanlivosť nepripadala nenormálna. Bolo by teraz úbohé a smiešne odo mňa, keby som začal perliť frázy akože: „ja som svoju manželku mal rád!“, alebo: „Manforda som si vážil ako svojho najlepšieho priateľa“.

Ale je to fakt.

Sprvu (keď mi došlo, aký život moja manželka v skutočnosti vedie) som si, ja úbohý blázon, vyčítal, že chyba je vo mne, že ako chlap nedokážem svoju manželku uspokojiť. S takýmto pomyslením som sa ťažko zmieroval, veď milovať sa so mnou Sandru bavilo a keď bola doma pohodová atmosféra, milovali sme sa neraz aj tri-štyri razy za noc!

Ale potom, potom odrazu nepotrebovali sme už vôbec byť v posteli – teda my dvaja spolu.

A pritom, nebola v tom nijaká logika – nebol som na Sandru hulvát, nechodil som domov opitý, nenadával som jej, hrubo som

s ňou nezaobchádzal, a po celé roky som ju s nijakou cudzou ženou nepodvádzal.

Cha, pokladal som sa za chybného, až kým som sa nevyspal s viacerými babami. Tie ma nezávisle od seba ubezpečovali, že boli so mnou spokojné, že ako chlap v posteli som O.K.

Ešte aj v Amerike som analyzoval svoje skutky a rozhodnutia. Na Aljaške som mal more času. Hodiny a hodiny som sa prehrabával v brlohu svojich zatuchnutých spomienok. Z každej strany som obracal svoje konanie, ale na nijakú chybu, na nič protirečivé alebo nelogické som vo svojich skutkoch nenarazil. Naopak, zakaždým som dospel iba do slepej uličky: raz darmo, keby som sa v rovnakej situácii (v rámci manželskej krízy) ocitol znova, konal by som rovnako. A keby som aj nekonal, Alexia by sa mi bola skurvila tak či tak! Márna sláva.

Nijaký iný poznatok mi moje sebatrýznenie neprinieslo.

Ani v tejto chvíli, keď som už ďaleko od Polárneho kruhu – a keď Sandra nie je už medzi živými – nech robím, čo robím, nie som vstave pripustiť, že by sa jedna podradná diskotéka mohla stať niekomu osudnou.

Osudnou tak ako mne.

Diskoples

Bolo už neskoro po polnoci, keď sa vo Věčku skončila májová diskotéka, pre ktorú na plagátoch vymysleli honosný názov diskoples. Nebolo to nič extra, obyčajná diskotéka ako mnohé iné sobotňajšie diskotéky predtým. Babám z VŠMU, ktoré sedeli s nami pri jednom stole, sme sľúbili, že ich odprevadíme domov, ak ostanú do konca.

Mne pripadla tá, čo ju oslovovali Sášena alebo Sandra. Na kuse mali sme spoločnú cestu.

Noc bola teplá, vlahá a bolo mi jedno, či prepochodujem kilometer navyše.

Zhovárali sme sa o všetkom a o ničom; o škole, o tom, kam kto pôjde na prázdninovú prax a čo by sme chceli robiť po skončení vysokej.

Sandra bola študentka dramaturgie, na škole rozoberali Ten-

nessee Williamsa a Sandra sa nadchýnala Električkou do stanice Túžba. Nechcela mi veriť, že stanica Desire v skutočnosti existovala. Ja som v tom čase študoval literatúru a viac som uznával Sklenený zverinec. Do rána sme mali o čom hovoriť.

Myšlienkami zaborení do Ameriky v časoch hospodárskej krízy stúpali sme hore Palisádami a skôr než sme zabočili do úzkej uličky, čo pomedzi záhrady vedie rovno k študentskému internátu, navrhol som jej, aby sme sa ešte nachvíľu pozreli zhora na Bratislavu.

– Často, keď si idem večer zabehať do Horského parku, dám si poklusom schody hore k pamätníku. Odtiaľ, z hornej plošiny, zízam na Bratislavu. Bratislava v noci je oveľa krajšia ako vo dne.

Sašena nebola proti. Vyšli sme hore a postáli chvíľu pri múriku.

Do noci žiarili svetelné ružence, rozvešané nad Malinovského ulicou i tie vyššie, ktoré ako girlandy boli naťahané vľavo, smerom na Kolibu. Vpravo sa svietiace zrnká piesku rozsýpali smerom na Vajnory, Ivánku a Šamorín. Tam ďalej hasli, zanikali v tme a možno aj v ľahkom opare hmly.

Noc bola bezmesačná a v kontraste s oblohou posiatou jasnými hviezdami, hlboko dolu spod mesta vytekala tmavá, široká stuha rieky. Tu i tam ako jej skromná ozdoba blikala stabilná bója alebo sa nečujne posúvali modré a červené obrysové svetlá osamelých lodí.

– Krásny pohľad, – povedala Sandra potichu, – a je tu aj také majestátne ticho. Nikdy som tu nebola o tomto čase.

– Ruky hore! – zručal drsný chlapecký hlas spoza ozdobných kríkov. – Ani sa nepohnite!

Oboch nás oslepilo ostré svetlo.

– Legitimujte sa! – ozval sa povel a z prítmnia vystúpili dvaja esenbáci.

Odovzdali sme im občianske preukazy.

Pekáriková Alexandra. Šablica Peter – preslabikoval mladý nadpráporčík VB meno a potom nadiktoval jej a moje osobné údaje. Druhý esenbák, hodnosťou staršina, si ich zapísal do služobného notesa.

– Smiem vedieť, čo sa deje? – ohradil som sa.

– To sa deje, že sem chodíte trtkat'! – oboril sa na mňa staršina.
– A ráno hroby sovietskych hrdinov sú posiate prezervatívami!
Kto to tu má po vás upratovať? – dodal nadpráporčík.

– Nejde o to, kto má kondómy zbierať, ale čo si tí padlí hrdinovia o nás pomyslia?! – opravil ho staršina a vrátil nám občianske preukazy.

– Toto osočovanie vám príde draho! Obrátim sa so sťažnosťou na prezidentskú kanceláriu!! – zaútočila na nich Sandra, ktorá sa prvá spamätala zo šoku.

– Môžete aj na lampáreň! – odsekol jej staršina.

Esenbáci zhasli svoje príručné reflektory a schovali sa nazad do krovia a my, urazení a ponížení, ostali sme stáť na kraji vojenského cintorína.

A potom odrazu, obaja a v rovnakej chvíli, sme sa vrhli jeden na druhého a začali sme sa zúrivo bozkávať. Nijaká vášeň v tom nebola, predvádzali sme sa natruc a dávali sme uniformovaným mátohám najavo, že aj tak si robíme, čo chceme.

– Tupci primitívni! – ulľavila si Sandra, keď sme už boli zo Slavína preč.

Lenivo, z nohy na nohu blížili sme sa k internátu. Kráčali sme mlčky.

– Je pekný vlahý večer, – prerušil som našu mlkvotu.

– Pekný, – prikývla.

– Nečudo, že tí poliši si mysleli, že sa chceme milovať, – poznamenal som.

– Veď ja by som si aj bola dala povedať – ozvala sa po chvíli nesmelo.

Nebolo mi treba veľa vravieť, na najbližšej lavičke sme sa pomilovali.

Sandrine ústa a jazyk mi až tak nič nevraveli.

Sandrine prsia a štíhly driek, prakticky nulové brucho a pevné, oblé dievčenské stehná, tie už boli o inom.

Určite nebola majsterka Slovenska v milovaní. A to ani dorastenecká. Snažila sa však, musím jej uznať, ako vedela a zo všetkých síl, ale milovali sme sa tak, ako keby sme chodili každý do inej tanečnej školy.

A potom v slabom svetle vchodovej lampy sme sa súrodenecky bozkali a povedali si:

– Servus. Dobrú noc.

Ona vošla do internátu a ja som sa pobral domov.

Po Slavíne

Naše nočné intermezzo na Slavíne malo pokračovanie. Na naše školy prišli z VB úradné oznámenia.

Na VŠMU z priestupku, ktorý sa na Slavíne nekonal, nerobili vedu a Sašenke, ako som sa dozvedel neskôr, sa ani vlas na hlave neskrivil.

Ja som dopadol horšie. Predvolali ma na fakultný výbor SZM a oznámili mi, že takého bezcharakterného jednotlivca zväzacky kolektív nechce mať vo svojom strede a že fakultný výbor SZM dáva dekanovi návrh na moje vylúčenie zo štúdia.

Sprvu som si myslel, že kolegovia si robia zo mňa prču.

– Súdruhovia, – bránil som sa, – ale veď ja som sa ničoho nedopustil.

– Ale chcel si, – naskočil do mňa predseda Fakultného výboru SZM, – obcovať! Mal si úmysel!

– Fitipaldi, – pokúsil som sa o priateľský tón, lebo veď sme sa poznali ešte z bystrického gymnázia a tam ho nik nevolal inak ako Fitipaldi, – prosím ťa, maj rozum!

– Aký rozum?! A nezabúdaj, že aj príprava na úkladnú vraždu je už trestný čin!

Po týchto jeho slovách mi svitlo, že moja situácia je vážna. Fitipaldiho veľká zásadovosť mala jednoduchú a veľmi prízemnú motiváciu: opaloval som jeho frajerku bacuľatú Blaženku Lepiešovú a on sa potreboval zbaviť konkurenta. A že ostatní kolegovia pristúpili na jeho absurdnú argumentáciu, ma neprekvapovalo; Fitipaldi bol na Filozofickej fakulte členom Celozávodného výboru SZM a ako referent pre mimoškolskú činnosť rozhodoval o tom, kto kam pôjde na prázdninovú prax. A malo sa ísť do Poľska a vo výhlade bola aj NDR a Fínsko!

Naliehal som a prosil svojich spolužiakov, ktorých som mal dovtedy za normálnych ľudí, aby mali rozum a zľutovanie so

mnou. Tí si však prsty páliť nechceli a všetko nechávali na predsedu a ten sa vyžíval vo svojej dôležitosti. Naveľa, naveľa ponúkol mi riešenie:

– Keď tak veľmi chceš študovať a my ťa medzi sebou nechceme, tak si chod' niekam inam. Povedzme na hnojárinu do Prahy, tam nemajú naplnenú kvótu a práve robia u nás nábor.

– Chcel som robiť literatúru, nie hnojárinu! – zaúpel som.

– Anglosaskú literatúru! To sú tiež pekné sračky, duchovný hnoj. Fitipaldiho silený humor mi šiel na nervy, no nevedel som, ako mu mám čeliť.

– Dáme ti odporúčanie a chod' si študovať do Prahy!!

Súhlasil som; nič iné mi neostávalo.

V Prahe

Štúdium na hnojárine bolo pre mňa nezáživné.

Na hnojárine veľa žien v tom čase neštudovalo; v každom ročníku sa našli iba 3 – 4. Po Prahe sa však preosievali mraky krásnych báb, a zvláštne, so žiadnou z nich som trvalejší vzťah nenadviazal. Ťažko povedať prečo, hoci moji fakultní kolegovia si mysleli pravý opak.

Praha mala jednu obrovskú výhodu. Po kultúrnej stránke to bolo super mesto. Tu i tam zašiel som aj na koncert alebo na výstavu, ale zamiloval som si divadlo. Každý týždeň som si dal do tela aspoň jedno predstavenie. Národné, Realistické, E. F. Buriana, Rokoko a najmä Semafor! Panebože, čo to boli za predstavenia! Z mojej strany to nebol len číro-čistý záujem o dramatické umenie. Motivovala ma obava, že zapadnem kdesi na JRD a že už do smrti nebudem mať šancu vidieť poriadne divadlo.

Bratislava bola pre mňa väčšia srdcovka než Praha. Zakaždým, keď som sa vracal domov, aspoň na pol dňa som sa zastavil v Bratislave.

Poprechádzal som sa po Michalskej, nazrel do Univerzitnej knižnice, sadol som si s bývalými spolužiakmi do Mamuta na pivo, alebo som si dal s niektorým chalanom od nás z Brezna dve deci vína v Drevenej dedine alebo dakde pod viechou a – mal som srdce na mieste.

Raz som vo vestibule bratislavskej Hlavnej stanice stretol Sašu. Náhodou cestovala tým istým vlakom čo ja, ona do Banskej Bystrice a ja domov, do Brezna. V kupé sme boli sami a pospomínali sme kadečo – aj na našu nočnú prechádzku a na zastávku na Slavíne prišla reč.

Bola zhovorčivá, driečna a jej oči mi pripadali veľké a krásne. Upozornila ma, že jej spolužiačky ju prekrstili na Lexiu, ale že ja aby som ju volal Sandra. Vypýtal som si kontakt na ňu, pár razy som sa jej z Prahy ohlásil a potom sme už cestovali na stredné Slovensko zakaždým spolu.

A pre úplnosť musím poznamenať, že vtedy, keď po vyše poldruharočnom odstupe so Sandrou som sa znova miloval. Vedela sa bozkávať oveľa lepšie a to našu komunikáciu podstatne zjednodušilo.

Po promócií

S Božou pomocou som v Prahe doštudoval, vrátil som sa domov a skúšal som si niekde nablízku nájsť zamestnanie. V Stredoslovenskom kraji si nebolo z čoho vyberať. Jediné, na čo som natrafil, bolo miesto v združenom JRD Tri lúčky. Odchádzal im do dôchodku zootechnik a nemali za neho náhradu. Nebolo to bohviečo. Družstvo síce ako-tak prosperovalo, ale nástupný plat bol poslabší. Jedinou výhodou bolo ubytovanie. V Hájnikoch, v ich novej družstevnej bytovke, dávali mi jednoizbový byt s tým, že keby som bol ženatý, našiel by sa pre mňa rodinný dom v radovej zástavbe. Družstevný s možnosťou neskoršieho odkúpenia.

Bývať v Hájnikoch je nadštandard, uvažoval som, je to skoro to isté ako bývať v kúpeľoch hore na Sliači. S bývaním v paneláku kdesi na Fončorde alebo v Neresnici sa to nedalo porovnať.

Pozval som Sandru na večeru do Luxoru a hovorím jej:

– Triať sa mi rodinný dom. Čo keby sme sa vzali?

– No záleží na tom, ako to myslíš. Ak vážne, musíš si kl'aknúť a povedať mi to na kolenách.

Kl'akol som si hneď tam, v Luxore, a povedal som jej, že si ju chcem zobrať za ženu.

– V zásade nie som proti, – povedala a dodala: – Ale musím ťa ešte upozorniť, že ja viem byť zlá!

V živote som nepočul, že by dáka baba niekoho vystríhala, keď ju dotyčný požiada o ruku, že vie byť aj zlá. Zlá? Možno je k sebe príliš sebakritická. Možno sa štylizuje, ale najskôr to má vyčítané z literatúry a robí sa zaujímavou, vravel som si v duchu a ani na moment som nepripustil, žeby to mohla byť pravda.

– Ja tiež nie som anjel! – povedal som.

Povedala, že v takom prípade je to okej.

O mesiac, tesne po jej promóciách, sme sa vzali.

Prekvapení priatelia

Tieto podrobnosti uvádzam a ďalšie ešte uvediem najmä preto, lebo vás moja svadba dosť šokovala. Najmenej, ak sa ešte pamätáte, Miňa Sadloňa, s ktorým sme sa od detstva priatelili. Miňo sucho poznamenal, že som sa zase prejavil ako svojská osobnosť. Nie zložitá, ale zložená z dvoch princípov, ktoré vraj mám zakliate už vo svojom mene.

– Peter je skala a Šablica je šabl'a. Šabl'a sa o skalu otupí a šabl'a sa o skalu aj ostrí, – vyhlásil Miňo vtedy v bare hotela Partizán na mojej mládeneckej rozlúčke.

Fijam, ktorý poznal Sandru zo školy, povedal:

– Alexandra Pekáriková je kompozitum zo zlata. Polovicou svojho JA je umenovedkyňa. Je schopná vecnej reflexie a vie logicky uvažovať. Druhou polovicou je však bláznivou umelkyňou a keď hovorím bláznivou, myslím tým, že je nevypočítateľná ako každá herečka.

– Ktorou polovicou aká, – podpichol ho Milan Sumec, – hornou či dolnou?

– Povedz Peťovi rovno, že aká je! – zastarel sa Žuffa.

– Také niečo by som si mu v živote nedovolil povedať! – spätil sa Fijam, ale potom opatrne, a dnes sa mi vidí, že aj dvojzmyselne, dodal: – V tom musí mať jasno on sám!

– Také kompozitum, o akom hovorí Fijam, pre manželstvo nie je celkom ideálne, – kuvikal Kimi-Raz-Darmo, novopečený absolvent psychológie. – Peter sa spolieha, a nerozumiem na základe

čoho je taký optimista, že so Sandrou ako dve logicky uvažujúce bytosti si budú rozumieť. Ale ak mu Sandra ukáže svoju odvrátenú tvár, bude svoju voľbu kruto banovať!

– Myslíš, že Peťušo je na tom tak zle, že jej nemá čo ukázať?
– zaprovokoval Žuffa.

– Ukázať má, aj pochváliť sa má čím, ale mne to tak vychádza, že Peťo Šablica sa z nej raz pošablí!

– Niečo vám musím vysvetliť! – ohradil som sa, ale dnes viem, že som priateľské vyrývačky nemal brať na ľahkú váhu. – A hneď vám bude všetko jasné. Sandrin otec kedysi kurizoval mojej mame. Iba pred pár dňami som sa to dozvedel. Uznajte, taká náhoda!

– Teraz sa ťa musím zastať. To je úplne zákonitý a častý jav. Človek nosí v sebe taký ideál, Angličania ho nazývajú pattern, slovenčina na to nemá presný výraz. A človek hľadá takýto svoj typ, porovnáva každého alebo každú s tou šablónou, čo v sebe od narodenia nosí! – mudroval Kimi-Raz-Darmo ďalej. – Pamätá sa ešte niekto z vás?

– Pochybujem, že by sa Sandra podobala na tvoju mamu. A veď si len všimni ten detail, Sandrin otec si tvoju mamu nevzal za ženu!
– ukončil vtedy našu debatu Miňo Sadloň.

– Keby len to! Ani ten, čo pani Šablicovej urobil Petra, si ju nevzal za ženu! – zabľdol do mňa Žuffa.

Nemám chuť teraz vyzeráť ako dáky retardovaný pako a preto pripomeniem len dve veci a budem rád, keď ich zoberiete na vedomie. Prvá: Sandra a ja sme naše manželstvo brali športovo. Druhá: nerobili sme si o sebe ilúzie, teda aspoň ja. Nemôžem povedať, žeby moja manželka bola pre mňa, ako sa vravieva, absolútny ideál. A či som jej nepovedal, že nie som nijaký anjel?

A ona, nevycítila to? Netrpela tým?

To je otázka, na ktorú dodnes nepoznám odpoveď.

Dnes, keď sa pozerám naspäť, si myslím, že to, čo v Sandre, ako zlé zviera v brlohu, dlho driemalo, čosi zvonka vyrušilo. A Sandra potom uázala svoju odvrátenú tvár.

Rovnovážny stav

Každému, čo moje riadky bude čítať, chcem pripomenúť, že ženiť som sa nemusel. Konkrétne: Betka sa nám narodila až dva roky po svadbe. Ak pre je to niekoho dôkaz nášho zodpovedného prístupu k životu a ak iný v tom vidí prejav našej citovej podchladenosti a racionálneho konania, ja sa tým netrápim. Je to jeho problém.

Z mojej strany chcem uviesť ako ten čas, kým sme žili v normálnom manželstve, plynul, nech mi moji milí kamaráti nezažlievajú, že som ich nebodaj o nejaké pikošky ukrátil.

Najnormálnejšie na našom manželstve bolo, že sme v ňom žili sami, to znamená sebestačne. Vegetovali sme psychologicky, akoby sme žili na samote v lese, alebo kdesi na lazoch.

Ja som vyrastal bez otca. Za všetko, čo je vo mne, ďakujem mojej mame. Niekedy si pripadáam ako jej nevďačný syn. A niekedy si zase navrávam, že som sa jej odvdáčil tým, že po skončení vysokej som sa vysunul z jej života.

Keď som odišiel na štúdiá, mama ťažko prežívala svoju samotu a zbližila sa s Alfrédom Lamperom, elektroinštalatérom a starým mládencom. Mamino rozhodnutie som rešpektoval. Ale – ja som si nenavykol mať otca a starý mládenec ako otec nie je bohviečo. V prvých rokoch sme sa usilovali nájsť si k sebe cestu, pár razy boli sme spolu na pivo, ale nikam to nevedlo.

O mamu sa staral vzorne a mne to stačilo.

Moje styky s mamou, keď si majetky dali obidvaja dokopy a kúpili si na Telgárte dom, sa obmedzili len na telefonovanie – telefonujúc na Vianoce, na Nový rok, na mamine narodeniny a meniny som sa vždy nepriamo presvedčil, či je všetko v poriadku.

Sandra bola na tom opačne. Vyrastala bez mamy. Sandrina mama podľahla zákernej chorobe, keď Sandra nemala ani sedemnáť a jej sestra Valika pätnásť rokov. Ich otec, stavebný inžinier, sa už neoženil a dcéry si vypel'hal sám. Celkom som si s ním rozumel, ale Sandra nepripustila, aby som sa s ním vídaval. Od chvíle, keď sa rozhodol, že prepíše svoj dom na Valiku, stal sa z neho jej triedny nepriateľ.

Matúš Pekárik usúdil, že tým, že Sandra sa vydala, získala vlastnú strechu nad hlavou a je teda existenčne zabezpečená. A že

jeho mladšia dcéra, aj tak, ktovie či sa vydá, keď na ňu prepíše svoj dom, sa o neho bude starať, že ho, ako sa vraví, doopatruje. A keby aj sa vydala, nič sa diať nebude, lebo dom je dvojgeneračný a v ňom jedna izba sa pre neho nájde.

A možno to, že sme žili oddelení od svojho príbuzenstva a boli sme odkázaní len jeden na druhého malo svoje klady – nijakých konfliktov v našom manželstve nebolo.

Sašena nemala bočáky a aj ja som sa zaobišiel bez paraleliek. Istéže sa nám za tie roky, jednému či druhému, šance pritrafili, ale ostali nevyužitú, jednoducho, zaobišli sme sa bez nich. Ja so Sandrou sme si vystačili.

V našej domácnosti sa nijaké žiarlivostné scény nekonali. Naše súžitie nebola dráma, bola to len próza všedného dňa.

Vybrali sme si novomanželskú pôžičku, aby sa nám Betka narodila do už ako-tak zariadeného bytu. Chodil som do roboty na JRD a privyrábal som si na nadčasoch. Kým neodišla na materskú do-volenku, pracovala Sandra v krajskom Múzeu folklórnych tradícií. Keď Betuška vyrástla z plienok, nastúpila znova späť na svoje miesto referentky pre styk s verejnosťou a popritom dva razy do týždňa učila v Hájnikoch na Ľudovej škole umenia.

V čase našej neprítomnosti sa nám o Betku starala pani Mühlfederová.

Aby sa nám žilo jednoduchšie, kúpili sme si najprv jazdenú embéčku a potom sme sa zmohli na jazdenú Ladu.

Sandra ma cestou do Bystrice vyložila na Troch lúčkach, alebo keď bolo treba aj na Lukavici alebo na Ponikách. A zase cestou nazad sa zastavila po mňa.

Pravda je, že na posedenia s priateľmi mi čas nezostával, ale zase, vravel som si, každý z nás je zahrabaný vo svojich existenčných problémoch.

Ako rodina sme sa veľmi rozťahovať nemohli, lebo na krku sme mali splátky. Sprvu sme chodili stanovať po Slovensku, neskoršie sme dva razy kempovali v bulharskej Albene a naposledy čo sme boli spoločne na dovolenke, dovolili sme si letecký zájazd do Puly, ale to už bolo o inom.

Nežili sme nad pomery, ale ani podpriemerne. Mali sme rodinný

dom a mali sme Betušku, naše zázračné stvorenie, naše slniečko! Každá žena v Československu, myslím si osobne, na Sandrinom mieste by bola šťastná. Či bola aj Sandra ako manželka (tak bezozvyšku a bezvýhradne) subjektívne šťastná – neviem posúdiť. Objektívne však nemohla mať pocit životnej krivdy.

– Sandrina, veď my sme sa doposiaľ ani poriadne nepoharkali. Už príliš dlhý čas žijeme tak pokojne a v láske. Bojím sa, že nám to krachne, – zdôveril som sa jej pri oslavách nášho desaťročného manželstva.

– Nekuvikaj! – zahriakla ma. – Nepáči sa ti to?

Nuž, páčiť sa mi páčilo, ale bolo to proti prírode. V prírode nijaký rovnovážny stav nie je trvalý; v kútiku duše som si želal, aby sa nám niečo zlé prihodilo; nech nás postihne nejaké malé nešťastie, dáke malé výkyvy. Nech zákony prírody ostanú zachované a my sa vrátime do normálu! A budeme viac primknúť k sebe.

Naša spokojnosť so životom, moja a Sandrina, vyplývala určite aj z toho, že sme sa silou-mocou nepachtili za kariérou. Stagnovať sme nestagnovali. Postupovali sme hore v rámci našich profesií a ani jeden kvôli nejakým pochybným privilégiám nepotrebovali sa pchať sa do strany.

Teraz, keď sa nazad pozerám, vidí sa mi, že aspoň jeden z nás mal do partaje vstúpiť.

Ja som mal vstúpiť prvý. Bol som robotnícky káder, poľnohospodárstvo malo na vstup do strany vysoké členské kvoty, takže do strany som mohol vstúpiť hocikedy. Ale nechcel som. Stranícka disciplína sa mi bridila.

Sandra by sa možno bola dala skôr presvedčiť. Do strany by bola vstúpila pre istotu, aby si členstvom v KSS miesto v práci pozichrovala. Lenže v kultúre na vstup do strany v tom čase neboli kvóty.

Ostali sme sa teda každý držať svojho remesla a nijakí papaláši sa z nás nestali.

Keď sa pozerám dozadu zisťujem, že sme boli v podstate veľkí idealisti.

Ja som na Poľnohospodárskej univerzite v Nitre absolvoval externe fytopatológiu, Tým som si rozšíril špecializáciu a mal som

dvojitú profesiu. Preorientoval som sa na rastlinnú výrobu. Byť predsedom celého združeného JRD som nemal šancu, ale na miesto riaditeľa výroby (živočíšnej a rastlinnej) som si trúfal. Skôr či neskôr by sa mi malo ujsť. A z neho, dá Boh, pôjdem do dôchodku.

Sandra z miesta referentky postúpila do pozície vedúcej sekcie slovesného umenia. Jej vzdelanie na túto pozíciu v krajskom Múzeu folklórnych tradícií bolo dostačujúce, ale čert nikdy nespí, povedala si Sandra a rozhodla sa, a podľa mňa správne, že si urobí CSc.

Tému „*Duchovné prostredie Adely Ostrolúckej*“ Sandrin školiteľ, profesor Leoš Daniel Horčíčka, privítal s nadšením. Téma bola nosná, nadčasová a navyše, Sandra sa mohla opierať o vlastný prvovýskum – bohatá studnica informácií nachádzala sa jej rovno pod nosom, V Ostrej lúke zriadili pamätnú izbu Adely Ostrolúckej a v nej bola kompletná knižnica rodiny Ostrolúckych.

Sandra si podala žiadosť o externú aspirantúru a zamestnávateľ ju odporučil Okresnému výboru KSS v Banskej Bystrici na schválenie.

Na schválenie čakala rok a keď jej došla trpezlivosť a keď vybavenie svojej žiadosti začala urgovať, povedali jej, že prírodovedné témy schvaľujú oni na okrese, ale spoločensko-vedné témy sa schvaľujú o stupeň vyššie, a to na krajskom výbore. A teda, že ak ešte stále trvá na aspirantskom štúdiu (ozaj, a prečo by netrvala?) musí si žiadosť aktualizovať.

Sandra teda odpísala starú žiadosť, dala nový dátum, podpísala sa a zanesla do podateľne Krajského výboru komunistickej strany. Medzitým nestrácala čas a vybavila si voľný vstup do Pamätnej izby na Ostrej lúke. Z neporiadku, z kníh a rukopisov pohádzaných na zemi bola nemilo prekvapená a doslova ju šokovala tamojšia dozorkyňa. Tá, pred jej očami, vzala ilustrovaný atlas módy z roku 1778 a odniesla ho do antikvariátu!

Na romanticky založenú Sandru to bolo priveľa. Napísala list na riaditeľstvo múzea vo Zvolene. Tí sa ani neunúvali jej odpovedať. O rozkrádaní národnej kultúrnej pamiatky napísala Sandra aj článok do novín. (A že mala pravdu, každý sa môže presvedčiť, stačí, keď si porovná pôvodný inventár vecí, ktoré mesto Zvolen odkúpilo, so skutkovým stavom dnes!)

Stanovisko z krajského výboru strany Sandre poslali v zákonne stanovenom termíne. Oznámili jej, že proti externej aspirantúre Alexandry Šablicovej nie sú námietky za predpokladu, že zmení tému a bude ju orientovať viac smerom k robotníckej triede. Tým sa vraj eliminuje nebezpečenstvo, že autorka bude rozduchávať rôzne buržoázno-nacionalistické tendencie.

Na radu svojho školiteľa Sandra v explikácii svojho zámeru *Divadlá v banských mestách na Slovensku* výslovne zdôraznila, že v banských mestách na Slovensku divadlá nehrávali šľachtici, ale baníci, čelní to predstavitelia robotníckej triedy, a že svoje predstavenia nehrávali v kamenných divadlách, ale po uliciach a na trhoviskách, kde sa schádzal pospolitý ľud.

Na kladné stanovisko stranických orgánov Sandra nemusela dlho čakať.

DRUHÝ ZOŠIT

Manford, máj '89

Niekedy začiatkom mája som sa zoznámil s Manfordom.

Dal som si v reštauračnom vagóne medzi Žilinou a Popradom kávu a o vyšportovanom päťdesiatnikovi v kockovanej košeli, sediacom naproti mne, som si myslel, že je to našinec. Mimochodom, musím poznamenať, že ani vo sne by mi nebolo zišlo na um, ako veľmi tento človek zmení môj život!

Až keď si u čašníka objednával niečo na jedenie a čašník jeho americkej angličtine nerozumel, zistil som, že je cudzinec.

Pretlmočil som jeho želanie a on sa potešil, že si môže prehodiť pár slov s niekým, kto vie po anglicky.

Dozvedel som sa od neho, že je v Československu prvýkrát, že pricestoval len minulý týždeň a že na Slovensku je iba necelé dve hodiny, ale že tu má taký nedobrá pocit, dalo by sa povedať, priam strach.

Začudoval som sa a spýtal, že z čoho konkrétne má strach.

– Z vás, Slovákov!

– Aha, – spozornel som, – a smiem vedieť, prečo?

– Because Slovaks are stupid a crazy, – povedal.

Lebo vy Slováci ste hlúpi a šalení, povedal a nemohol som si to preložiť inak.

Nevyzeral, že žartuje.

– Pijete tú vašu whisky. Slivoviza sa volá? Tá vám udiera na mozog a vy sa potom jeden s druhým bijete. Takého, čo nejde s vami, bijete hlava nehlava.

– To je zaujímavé, čo vravíš! Odkiaľ si zobral také múdrosti, keď na Slovensku si len dve hodiny?

– Cestujem z Prahy. Keď v Prahe počuli, že chcem ísť do Tatier, tak ma vystríhali.

– Drahý priateľu, Slovákovi z voleja povedať, že je blbý, to je risky biznis! Slovák ti za to môže ublížiť! Pozrel som sa mu zvedavo do očí. – Neupozornili ťa na to tvoji informátori?!

– Upozornili, – prikývol.

Odmĺčali sme sa. Uvažoval som, či v rozhovore, takto čudne načatom, má význam vôbec pokračovať.

– Doneste borovičku! – kývol som na čašníka. – Päťdesiatdvojkú. A dvakrát.

Priniesol dve krpky a položil ich pred nás.

– Čo to znamená? – začudoval sa cudzinec.

– Borovička.

Nevedel, čo s tým pohárikom s tenkým hrdlom má urobiť. Nechápavo sa pozrel na mňa.

– Pi! – ponúkol som ho. – Povedal si mi, že som blbý Slovák a vedel si, že ti zato môžem rozmlátiť hlavu, ale ty si riskol. Odvahu si ja vážim! Čírs!

Štrgol som podľa starého zvyku svojou krpkou nakriž s jeho a pripili sme si. Borovička ho prekvapila. Rozkašľal sa, zalapal po dychu a zmlkol. Díval sa von oknom akoby sa bál pozrieť mi do očí. Vyzeral, že nevie, čo si má o mne myslieť a že v hlave si napochytro usústavňuje myšlienky.

– Máte peknú prírodu, – ozval sa po odmlke.

Prikývol som, že je to možné.

– Aj poľnohospodárstvo máte na vysokej úrovni, ale! – chvíľu rozmýšľal, ako mi to má povedať. – Pestovať na tisícoch hektárov

monokultúru ako sa u nás pestuje, povedzme, kukurica je agromická zvrhlosť. Z amerického farmárstva si vzor neberte. Ale toto, čo tu vidím, tiež nie je bohvieaké riešenie. Tieto vaše poupravené záhrady a polia, to je poľnohospodárske kaderníctvo a nie moderná agrovýroba.

Prekvapil ma. Povedal som mu, že s ním plne súhlasím a ešte raz som objednal borovičku.

Po druhom poháriku ožil.

Povedal mi o sebe, že študoval sociológiu v kombinácii s kulturológiou, ale že svojím zameraním je predovšetkým permatológ a v tomto smere už aj čosi publikoval a že dve americké univerzity prejavili záujem o jeho research na tému Morálny súmrak Európy. Štipendium dostal na základe prísľubu, že jeho výskum bude siahť až sem, až po koniec civilizovaného sveta.

Opýtal som sa ho, že či má pocit, že sa nachádza na konci civilizovaného sveta.

Opravil sa. Povedal, že to v Amerike taká panuje mienka. Ale že on zistil, že ide o nedorozumenie, lebo pravda je taká, že na Slovensku sa stretávajú a prenikajú dve civilizácie. Západná, rímska a východná, byzantská. A že, podľa neho, v hľadaní Božej vôle je Slovensko unikát. Jeho svojrázny pohľad na Slovensko ma nezaujal.

Prehodili sme ešte zopár všeobecných fráz, ako dvaja spolucesťujúci, ktorí sa stretli náhodou a nemajú si čo povedať.

Predtým, než vystúpil v Poprade, podal mi ruku, povedal, že sa volá Manford a že dúfa, že sa ešte uvidíme.

– Možno. Niekde v civilizovanej Európe, – povedal som mu položartom.

Sandra bez voľna

Na našom družstve, rovnako ako po iné roky, v zaužívaných osvedčených cykloch striedali sa sezónne práce. Aj keď v závislosti od ročného obdobia sa práca menila, stále jej bolo neúrekom a môj pracovný čas na družstve po osemhodinovej šichte sa spravidla nekončil. Ak sa nič mimoriadne neprihodilo, domov som sa vracal pravidelne na televízne noviny. A ak som sa

výnimočne aj vrátil skôr, naša malá školáčka Betka bola buď na angličtine, na hudobke, alebo v detskom tanečnom súbore *Marina kekсы*.

Sandra bola s časom tiež naúzko. Za normálnych okolností mala nárok na študijné voľno, ale Sandrin šéf, starý Žibritovský, voľno jej odmietol priznať, dôvodiac, že ide o Sandrinu osobnú iniciatívu a že jej vzdelanie na pracovnú pozíciu, ktorú zastáva, bohato postačuje.

Zamestnanie, príprava na aspirantúru a vyučovanie na Ľudovej škole umenia, zaberali Sandre všetok voľný čas v pracovnom týždni

Víkendy však boli naše, vtedy sme ako rodina boli najdlhšie pokope. V aute sme si najviac povedali a na výletoch sme si najviac užili.

Manford, jún '89

Obyčajne sme sa túlili po okolí. Blízkom aj vzdialenejšom. Chodili sme na túry a navštevovali sme kultúrne podujatia. Boli sme na folklórnych slávnostiach vo Východnej a zaskočili sme si aj na podpolianske slávnosti do neďalekej Detvy.

V Detve, keď som stál v šóre pred stánkom s nápojmi, podišiel ku mne chlap v detvianskej vyšívanej košeli s holým pupkom.

Keď zbadal, že ho nespoznávam pripomenul sa mi:

– Stupid Slovak!? – ukázal na frajersky šikmo založený klobúčik na hlave, zrejme si ho s aj košeľou kúpil v stánku so suvenírmi.

Spoznal som ho.

– Páčim sa ti? – zazubil sa.

– Vyzeráš skvele, – povedal som. – Pod', dáme si niečo, čo pijú Slováci!

Vzal som po poldeci koreňovice, Manford kúpil dve pívá a sadli sme sa do tieňa bokom od javiska. Keď sme si pripili na naše nečakané stretnutie, opýtal som sa ho:

– A čo, už nemáš strach zo Slovákov?

– Úžasné! – Manford nabral dych a spustil v tej svojej stre-dozápadnej američtine. – Keď som prvý raz počul vaše piesne, váš originálny folk, bol som veľmi prekvapený. V živote som nič také nepočul. A v obchode predavač vravel, že keď ich chcem

počuť live, že mám ísť na folkfestival do Detvy. A tak už tretí deň tu kempujem. Zistil som, že aj folk tance máte úžasne sexy. Mužské najmä, ale aj ženské sú erotické, no nie až tak. Ja som sa ešte v Amerike dozvedel, že Slováci sú veľmi pobožní a zo všetkých národov majú najviac chrámových piesní.

Nepočul som o tom, ale prikývol som.

– Ale čo vidím a počujem, je iná spirituálna hodnota, nie taká, akú som si predstavoval. Tá radosť zo života je nielen na Božiu chválu, je v nej čosi starodávne, možno barbarské a možno biblické.

– Pekne hovoríš! – prerušil som jeho morfondírovanie.

Štrngli sme si zvyškom koreňovice a zapili pivom.

– Na Slovákoch mi imponujú ich zadky. Každý chlap má svoj zadok opášaný dvoma opaskami. To je svetový unikát! Slováci keď tancujú, tak vykrikujú a povzbudzujú jeden druhého. Mne to naznačuje, že sa boja, že si odvahu dodávajú, ale neviem, čoho sa Slováci boja. Majú strach o tie svoje zadky?

Od mládenca, ktorý tu chodil s občerstvením na vozíku, vzal som dve a dve koreňovice. Pre Manforda bol tento spôsob obsluhy nový (predaj alkoholu a pitie na verejnosti!), ale neprotestoval. Naopak, mal som dojem, že koreňovici prišiel na chuť.

– Z tej by sa dala urobiť skvelá tequila, – uchlipkával si. – Mali by ste k nej lízať soľ a zahrýzať citrón.

– Možno. Ale vráťme sa k nášmu folklóru. Tvoj uhol pohľadu je zvláštny.

– Zastávam permakultúrny pohľad na život.

– Permakultúrny? – začudoval som sa.

– Hneď ti to vysvetlím. Začnem od Adama. Môžem?

– Skús! Dúfam, že pochopím, v čom je slovenské ľudové umenie unikátne.

– Zaiste súhlasíš, že aj ženy sú Božie stvorenia. No a keď sledujeme ich rodostromy, tie nám prezrádzajú, že každá svojou podstatou je v príbuzensko vzťahu s biblickou Evou, ktorá sa, vieme prečo, ukazovala nahá Adamovi. Lenže nie je Eva ako Eva. Dnes každá Eva, v duchu svojej národnej kultúry, sa prejavuje navonok inak. Tým, že sa ženy ako Evy navzájom odlišujú, je na vine civilizácia. Indiánske ženy z kmeňa Hopiov pri tanci s hadom sú veľmi

zdržanlivé. Pohybujú sa skromne, krok-sun-krok. Ruské ženy tiež pri svojich chorovodoch veľký vietor nerobia. Grékyne pri sirtaky sú len o trochu živšie ako Rusky A so svojím flamengom? Tie keď porovnáš s tancami Slovieniek, iba drobčia a stískajú kolená, akoby už-už išli čúrať! Zato Slovenky doširoka rozťahujú kolená, vysoko vyhadzujú nohy, vrtia sa, alebo krúčia, natriasajú prsiami a mykajú zadnicami v divokom rytme. Podľa môjho názoru Slovenka pridrža sa staroslovanských, pohanských tradícií, v ich duchu zdvíha sukne a robí všetko, aby ťa zväbila. Rozhodujúci je spôsob, akým Slovenky prezentujú svoje intímne partie, a pre ten spôsob, podľa mňa, v civilizovanom svete ťažko nájsť analógiu.

Zhlboka som sa nadýchol a kým som si zrovnával v hlave, čo mi povravel, nalial som do seba koreňovicu. Veľká horúčava a ostrý alkohol udreli mu do hlavy, povedal som si. A možno je on druhý Turo Lepeň, ten tiež o sebe vyhlasoval, že je pravoslávny pop a šetkám v Kosom hniezde dával rozhrešenie a tváril sa pritom presvedčivo a autenticky.

– Aj ten, čo nie je extra vysadený na ženy, – Manford pokračoval ďalej, – musí uznať, že erotická úprimnosť Slovieniek je veľmi pôsobivá. Zober si akvabely, ktoré robia všetko, aby dali vyniknúť svojim medzinožiam. S hlavou vode nad vodu vynárajú svoje genitálie či už súnožmo, alebo s rozťahnutými nohami a, aby sa nepovedalo, všetko to robia do rytmu hudby, najlepšie od Beethovena. No a čo? Aj keď taká akvabela je olympijská víťazka, jej rodidlá sú studené a nie sú pripravené na pohlavný styk a na následné uchovanie rodu. To je čosi také umelohmotné! Nemám pravdu?!

Manford sa pozrel na mňa a nečakajúc na moju reakciu, si iniciatívne uchlipol koreňovice.

– A pritom, – držal mi prednášku ďalej a súčasne bol to aj jeho komentár k vystúpeniu Lúčničiarok, ktoré sme sledovali sediac v tieni, bokom od pódia, – ja Slovenky vnímam ako puritánky, nepotrebujú ťa ohurovať v priliehavých baletných trikotoch.

Vystúpenie Lúčnice sa skončilo a Manfordovi som vysvetlil, že musím ísť, lebo pri aute podľa dohovoru mám zraz s manželkou.

Šiel so mnou na parkovisko a cestou prekypoval nadšením.

– Hovorili mi tu v Detve, že každá Slovenka zdôrazňuje svoje

prirodzenie tým, ako ho zahaľuje. Buď krátkosťou svojej sukne alebo počtom sukieň, a najmä farebnou výzdobou a vyšívaním. A vždy odlišne, podľa dediny alebo doliny!

Chlapec nie je zvyknutý na tvrdý alkohol a v takej horúčave ho to poriadne zobralo, vravel som si v duchu a dúfal som, že niečím originálnym prekvapí Sandru.

Sandra s Betkou ma už čakali. Zoznámil som ich:

– Toto je dcéra Alžbeta a toto manželka Alexandra a toto je Manford.

Sandra sa zatvárala vlúdne akože sa teší, že ho spoznáva a proti svojmu zvyku nechala bez poznámky fakt, že som niekde chľastal a že som si dákeho Američana priviedol ako svoju živú ospravedlivenku.

Mýlil som sa. Manford ničím neprekvapil moju ženu, Manford prekvapil mňa. Kým Sandra s Betkou kládli do auta campingové veci, Manford ma vzal bokom a polohlasne, aby ho tie dve nepočuli, sa ma opýtal:

– To ty si mal s ňou tú Elizabetu?

Začudoval som sa. Naráža Manford na Alexandru, že je škaredá, alebo na Betku, že sa na mňa ako na otca nepodobá?

Manford pobadal moje rozpaky a opýtal sa:

– A dnes ako? Neľutuješ? Stála ti tá dcéra za tie trable s Alexandrou?

– Stála, – prikývol som bez váhania.

Manfordovi som nerozumel. „Nerozumel“ nie je správny výraz. Manford Keaton, aj keď sa mi stal najlepším kamarátom, ostal stále pre mňa veľkým rébusom. Nikdy som nevedel využiť chod jeho myšlienok, nevedel som ako myslí to, čo mi hovorí, na čo sa ma pýta, alebo čo, bez ohľadu na mňa, vykoná.

Syn svojho otca?

Jedného dňa, keď sme sa už dlhšie a lepšie poznali, Manford mi povedal, že podľa jeho názoru som ľudsky kvalitný jednotlivец, že svoje gény som dozaista zdedil a že môj otec, keby sa vedelo, kto to je, určite by bol vyhlásený za „svätého neskorších dní“.

Neviem, ako to Manford vtedy myslel, ale aj keď sa sám so

sebou maximálne stotožním, ostáva vo mne čosi trvácne (možno geneticky dané).

Niekedy zareagujem inak ako som sám od seba očakával, alebo ako som predpokladal, či dokonca ako som sa pripravoval zareagovať. V takýchto prípadoch pre svoje konanie nemám vysvetlenie. Jednoducho ho nenachádzam.

Nemám ani najmenší dôvod vykrúcať sa a vyhovárať sa, že som bol z roboty vynerváčený a prípadne sa ospravedlňovať za skutok, ktorým som neuvážene Betke (Bože odpusť!) ublížil. Nejde o jednorazový skrat v mojom konaní. Vo mne je niečo od malička poge-brené. (Alebo zdedené.)

O svojom otcovi neviem takmer nič. Svojím spôsobom je to výhoda; nemôžem sa dožiť nemilého prekvapenia ako Kimi, ktorý od útleho detstva od príbuzných a známych počúval, aký je z neho celý Darmo a čo všetko po svojom otcovi zdedil. Veril tomu, až kým sa na lyžovačke nedochrámal. V nemocnici mu podľa krvnej skupiny zistili, že jeho otec nemôže byť jeho skutočný otec.

Ja som sa ani od mojej starej mamičky o svojom otcovi veľa ne-do-zvedel. Keď raz za čas prišla reč na človeka, ktorý moju mamu priviedol do druhého stavu, zakaždým povedala iba „TEN –“. V tej pomlčke, ktorú dôsledne dodržiavala, bolo skryté celé tajomstvo môjho vzniku a hádam aj budúceho osudu.

Z jej narážok a z náznakov som si odvodil, že dotýčný TEN – bol asi Juhoš. Ale ani toto zistenie, aj keby bolo pravdivé, mi v živote veľa nepomohlo. Veď nie je Juhoš ako Juhoš.

Spoznal som počas dovolenkovania v bývalej Juhoslávii viacerých introvertov, pustovníkov, náchylných na metafyzické rozjímanie, ale stretol som sa aj s prchkými primitívmi, pre ktorých elementárna slušnosť bola neznámy pojem, krvná pomsta najvyšším Božím prikázaním. A vyskakovací nôž bol pre nich dôležitejší než náramkové hodinky.

Aj tak si myslím, že môj otec bol Slovák, s ktorým sa moja mama Antónia zaplietla dakde na dovolenke a že moja mama si ho na Juhoša premenila iba zato, aby od svojej mamy mala pokoj.

Skrátka, moja mama ostala slobodnou matkou a nijaký otec sa nekonal. Predpokladám, že keby som mal otca, mal by som v ňom

odstrašujúci (alebo aj povzbudzujúci) príklad. Videl by som sa v ňom ako v zrkadle. Navrával by som si, že to po ňom som taký, aký som, a že keby som vedel, aký bol on, že lepšie by som vedel zvládnuť niektoré stresové situácie, lebo náchylnosť k skratovému konaniu, tá mi po ňom zostala, proti tej som celý život musel bojovať.

Takto som si navykol situáciu zjednodušovať – namýšľal som si, že na vine je moja bezotcovská výchova a že nijaký otec mi nepovedal, ako chlap má s babami zaobchádzať. Napríklad: Má sa silou-mocou krotiť? Má zo všetkých síl na babu naliehať??

Reči dvoch žien, mamy a starej mamy, s ktorými som žil pod jednou strechou, ma fatálne zdezorientovali. Navrávali mi, že muži sú iba zvieratá zabažané po sexe a že ženy sú väčšinou nevinné obete ich chťiačov. Muži sú dobyvační a drzí násilníci a keď k niečomu dôjde, teda keď so ženami obcujú, spôsobujú im len bolesť.

Moja mama Antónia mi priamo o pohlavnom styku veľa ne-navravela a jej mama, moja dobručková stará maminka, ma do všetkého pre život potrebného zasvätila – s výnimkou sexu.

Raz však utrúsila poznámku, ktorá sa mi natrvalo vryla do pamäti:

– Naša Tonka veľmi rýchlo zistila, čo je on za prípad, TEN – , a aj mu do očí povedala, že ho nemôže ani cítiť, že nemá za ňou viacej chodiť. A on, TEN – bezcharakterný Juhoš, že ju potom z pomsty nabúchal...

Veľa som o tom rozmýšľal, ja, chlapec z pomsty počatý, prečo súložia ľudia, ktorí sa rozišli alebo aj dali úradne rozviesť a ktorí cítia, že sa nemajú radi, či dokonca, že sa nenávidia.

A prečo taký chlap ako TEN –, ktorý z pomsty, z poníženia alebo z čoho?, jednu ženu oplodní, otrasie sa ako vrabec po daždi a odletí, akoby sa nechumelilo, niekam na druhý koniec sveta. A či nechá alebo nenechá za sebou niekde dieťa, tým sa on netrápi, a dá rozum, že nijaké prachy platiť naň sa nenamáha.

Neraz som si v duchu hovoril, že ja by som niečo podobné nebol vstave vykonať. Z pomsty, naprotiveň s niekým sexovať akoby išlo o dušu – vtedy, keď o nič nejde!? No a ako som dopadol?

Nahováral som si vtedy, vo svojej dorasteneckej neskúsenosti, že